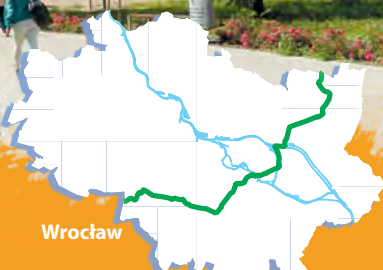

przewodnik rowerowy

Szlak R9

Wrocław

WROCLAWSKA
KAMPANIA
ROWEROWA

przewodnik rowerowy Szlak R9

Urząd Miejski Wrocławia
Wydział Inżynierii Miejskiej
Sekcja ds. rozwoju ruchu rowerowego
ul. Gabrieli Zapolskiej 2/4
50-032 Wrocław
tel. +48 71 777 7842
wkr@um.wroc.pl
www.wroclaw.pl

Wrocław miasto spotkań

przewodnik rowerowy Szlak R9

Międzynarodowy szlak rowerowy R9 biegnie z miejscowości Pula w Chorwacji do Gdańska, łącząc Adriatyk z Bałtykiem i nawiązując do przebiegu dawnego szlaku bursztynowego. Przez Wrocław prowadzi odcinek biegnący od granicy polsko-czeskiej w Glucholazach przez Nysę, Dzierżoniów, Świdnicę i Trzebnicę do Poznania. Szlak oznakowany jest w terenie białymi tabliczkami z zielonym symbolem roweru i nazwą R9. Przez Wrocław biegnie głównie ścieżkami rowerowymi, jedynie na obrzeżach oraz w centrum na ul. Świdnickiej wiedeż szosami, na których trzeba uważać na wzmożony ruch samochodowy. Szlak osiąga granice miasta na miejscu dawnej osady Karncza Góra, dokąd biegnie z Kątów Wrocławskich. Następnie ul. J. Gagarina, Mińską, Zagony i Krzemieniecką prowadzi przez Muchobór Wielki. Trasa przekracza Ślężę i ul. Ostrowskiego dociera do al. Hallera, którą biegnie aż do skrzyżowania w ul. Powstańców Śl. Dalej jedziemy przez rondo i ul. Powstańców Śl., przechodzącą w ul. Świdnicką, gdzie osiągamy Stare Miasto. Następnie szlak wiedzie promenadą wzdłuż Fosi Miejskiej aż do parku J. Słowackiego. Przez pl. Powstańców Warszawy osiągamy most Grunwaldzki i pl. Grunwaldzki. Jedziemy przez rondo R. Reagana i most Szczytlicki, za którym skręcamy na wały biegnące wzdłuż Starej Odry i kanału Powodziowego. Następnie skręcamy na mosty Jagiellońskie, ul. A. Brücknera i Bolesława Krzywoustego docieramy na Psie Pole. Stąd ul. gen. T. Bora-Komorowskiego i Przedwiośnie jedziemy przez Zakrzów. Szlak opuszcza granice Wrocławia na osiedlu Pawłowice, przez które biegnie ul. Azaliowa i Pawłowicka. Szlak R9 biegnie dalej do Trzebnicy.

Pomnik Kopernika

Nawierzchnia trasy – jaki rower?

Szlak R9 poprowadzono w większości drogami dla rowerów, jedynie na obrzeżach oraz w centrum miasta (ul. Świdnicka) biegnie ulicami, często o dużym natężeniu ruchu, w związku z tym na tych odcinkach zalecana jest duża ostrożność. Poza krótkimi fragmentami w parkach i wzdłuż wałów szlak ma nawierzchnię utwardzoną, tak więc dostępny jest dla wszystkich typów rowerów.

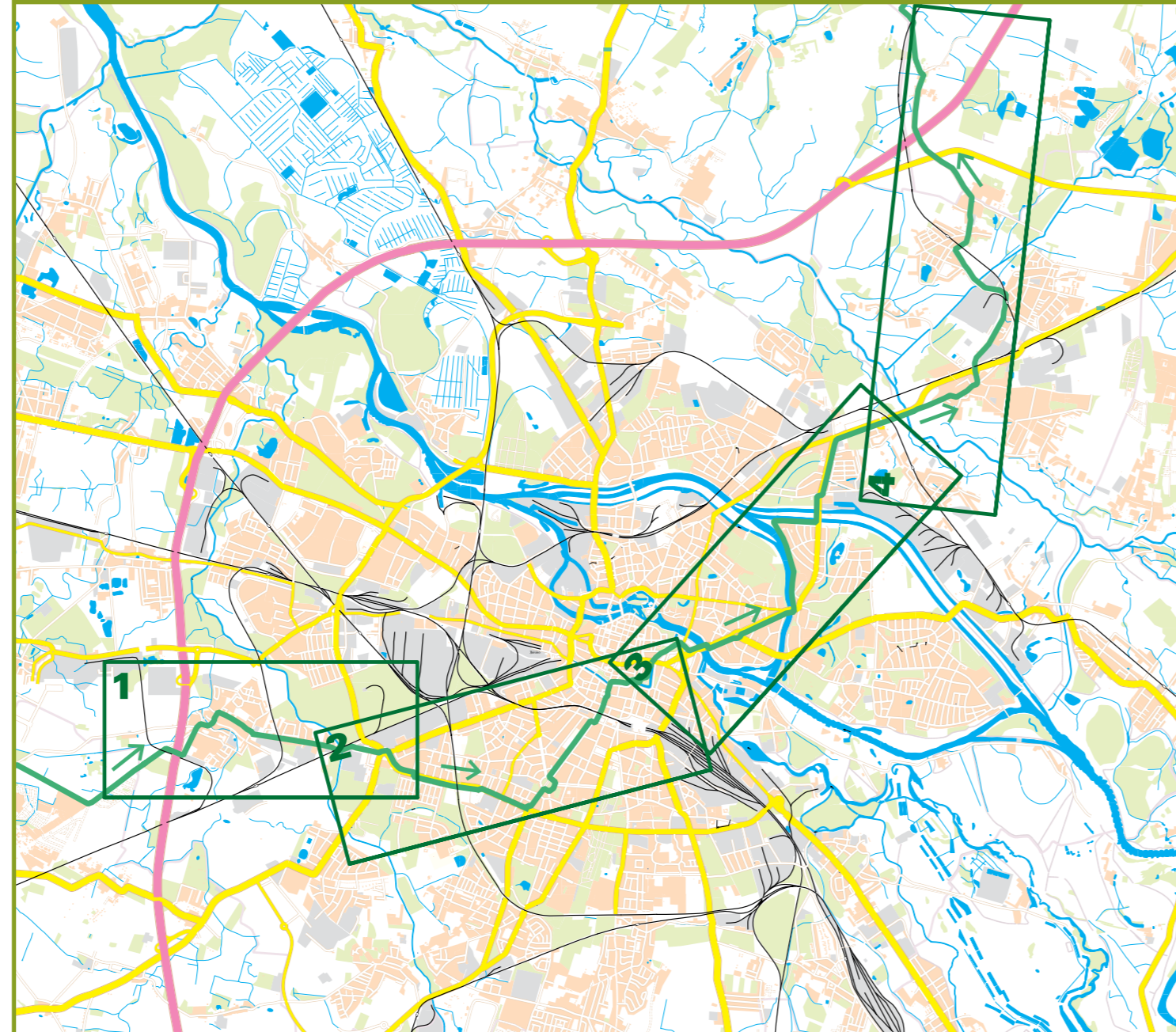
Stopień trudności

To szlak o niskim stopniu trudności, jedynym jego mankamentem są wzmiankowane wcześniej ruchliwe odcinki ulic na obrzeżach miasta. W centrum trzeba za to uważać podczas pokonywania licznych skrzyżowań z sygnalizacją świetlną.

Długość trasy – 23 km

Czas przejazdu

Czas przejazdu zależy głównie od tego, czy po drodze zamierzamy zwiedzać opisywane obiekty lub inne, położone w ich pobliżu. Niezbyt duża długość szlaku na terenie Wrocławia pozwala na spokojne pokonanie go w ciągu jednego dnia. Jednak w związku z dalekobieżnym charakterem szlaku jego miejski odcinek można podzielić na dwie części, połącząc z sąsiednimi odcinkami z Sobótki i do Trzebnicy i zatrzymać się na noc we Wrocławiu. Pozwoli to na spokojne zwiedzenie położonych w sąsiedztwie miejskich atrakcji Wrocławia.

SKOROWIDZ MAP

Opracowanie: Studio PLAN
ul. Piotrkowska 72, 54-060 Wrocław
tel./fax 71 373 44 37, 71 354 25 07, e-mail: plan@plan.pl, www.plan.pl
redakcja: Artur Wesolowski, Anna Dębska
teksty i fotografie: Dariusz Wojciechowski, Studio PLAN Wrocław
kartografia: Studio PLAN Wrocław
opracowanie graficzne: Bartosz Marcikiewicz

Wydanie 1 2014
ISBN: 978-83-64893-01-8

Informacje zawarte w niniejszym wydawnictwie są prawnie chronione. Żadna część tego wydawnictwa nie może być w jakikolwiek sposób powielana ani wykorzystana do innej publikacji bez zgody Studia PLAN.

Karncza Góra – krzyże pojednania

1. KARNCZA GÓRA – KRZYŻE POJEDNANIA

Dawna wieś wzmiankowana w 1155 r., była własnością kapituły katedralnej we Wrocławiu. Zabudowania wsi zostały zniszczone w 1945 r. i już ich nie odbudowano w związku z powiększeniem wojskowego lotniska na Strachowicach. Przy szlaku, na samej granicy Wrocławia znajdują się dwa granitowe krzyże pojednania 1,6 m i 1,9 m wysokości, oba są uszkodzone. Zaginione krzyże odnaleziono przypadkowo w 1994 r., w 2011 r. zostały poddane renowacji. Podobno w 1514 r. niejaki Jan z Kętrzyn ograł i zabił tu dwóch kupców czeskich.

Kościół św. Michała

2. MUCHOBÓR WIELKI

Dzielnica Wrocławia, wzmiankowana w 1155 r. W 1474 r. między Karnczą Górą a Muchoborem zawarto rozejm w wojnie prowadzonej przez króla polskiego Kazimierza Jagiellończyka i jego syna Władysława, króla czeskiego, przeciwko królowi węgierskiemu Maciejowi Korwinowi. W 1951 r. została włączona w granice Wrocławia. Kościół św. Michała Archanioła wzmiankowany był w 1347 r., obecny gotycki wzniesiono w XV w. W latach 1912–1914 został znacznie rozbudowany, do małego gotyckiego kościoła dostawiono poprzecznie duży budynek neogotycki, co stanowi rzadko spotykane rozwiązanie. Nawa starego kościoła wsparta jest na skrzyżnym filarze i ma sklepienie krzyżowe. Wewnątrz znajdują się gotyckie malowidła ścienne z ok. 1470 r. i kwatery ołtarza z Ostatnią Wieczerzą. Pod okapem zewnętrznym biegnie sgrafittowy fryz z początku XVII w.

3. PARK GRABISZYŃSKI

Duży park o powierzchni 48 ha, położony między ul. Grabiszyńską i gen. J. Hallera. Powstał na terenie dawnego Cmentarza Grabiszyńskiego III i składa się z dwóch części: północnej i południowej, przedzielonych ogrodzonym terenem zakładu zieleni. Na południu park sięga do terenu nad rzeką Ślężą, gdzie znajduje się pole do minigolfa i położony na wzniesieniu charakterystyczny pomnik z cmentarzem żołnierzy polskich zmarłych w niemieckiej niewoli i poległych w 1945 r. Nekropola powstała w latach 1968–1970. Przy ul. Grabiszyńskiej znajduje się mały cmentarz żołnierzy włoskich, zmarłych w niewoli niemieckiej w czasie I wojny światowej i kolejny z nagrobkami dzieci z lat 30–40. XX w. W południowej części parku rośnie pomnikowy buk o obwodzie 385 cm. W pobliżu w 2008 r. odsłonięto Pomnik Wspólnej Pamięci, poświęcony niestającym cmentarzom w mieście, na których pochowani byli dawni mieszkańcy Wrocławia.

Park Grabiszyński Pomnik Wspólnej Pamięci

5. DYREKCJA POCZTY PRZY UL. POWSTAŃCÓW ŚL.

Ulica Powstańców Śl. to główna arteria wylotowa z Wrocławia w kierunku południowym, powstała w końcu XIX w. i zabudowana reprezentacyjnymi budynkami. Jedną z nich jest dawna Cesarska Dyrekcja Poczty i Telekomunikacji Polska, zbudowana w stylu neobarokowym w latach 1912–1916. Budynek nawiązuje do miejskich pałaców, ma bogato zdobiony portal, smukłą wieżyczkę i oryginalne witraże na klatce schodowej. Naprzeciwko znajdują się dwie kamienice z lat 1911 i 1924, połączone w 1938 r. oryginalnym łącznikiem ze sklepieniem przejazdem i płaskożebną budownictwem z makiętą w rękach.

Aleja gen. J. Hallera – dawne kino Lwów

Plac Powstańców Śląskich – siedziba zakładu energetycznego

6. PLAC POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH (RONDO)

Jedynie w swoim rodzaju oszpecone rondo powstałe w 1895 r. w tzw. Dzielnicy Cesarza Wilhelma. Ma 220 m średnicy i wybiega z niego 6 ulic tworzących charakterystyczną gwiazdę. Przez środek placu biegnie linia tramwajowa ze ścieżką rowerową. Przy rondzie zachowały się oryginalne, bogato zdobione eklektyczne kamienice z lat 1906–1912, zbudowane w stylu historyzującym z elementami secesji. Najokazalszym budynkiem przy placu jest neobarokowy dawny Urząd Górniczy z lat 1909–1911, obecnie siedziba zakładu energetycznego.

4. AL. GENERAŁA JÓZEFA HALLERA

Szeroka dwupasmowa aleja z linią tramwajową pośrodku, biegnąca między ul. Grabiszyńską i Powstańców Śląskich. W rejonie skrzyżowania z al. Pracy znajduje się kompleks modernistycznej zabudowy z czerwonej cegły z lat 30. XX w., dalej ciągnie się dawne osiedle Grabiszyn wzniesione przez Stowarzyszenie Osiedlowe Między innymi w latach 1919–1926. Za wiaduktem kolejowej obwodnicy towarowej mijamy dawne koszar 1. Gwardyjskiego Pułku Kirasjerów „Wielki Elektor”, powstałe na terenie wsi Borek w latach 1867–1872 i przebudowane w okresie międzywojennym. Pod nr. 15 znajduje się dawne kino Lwów, wzniesione pierwotnie jako łoża masońska Odd Fellows (1925–1927), naprzeciwko pod nr. 6–8 zachowała się neorenesansowa willa Augusta Gudewilla z ok. 1895 r.

7. SKY TOWER

Jeden z najwyższych budynków w Polsce (212 m wysokości), zbudowany w latach 2007–2012 w estetyce nowomodernistycznej. Stanowi charakterystyczny punkt na mapie miasta, widoczny jest dobrze nawet z odległych o ok. 100 km szczytów sudeckich. Składa się z trzech części: 4-kondygnacyjnej galerii handlowej z kregielnią i bilardem, 50-piętrowej wieży z biurami i apartamentami oraz 19-piętrowej kaskadowej konstrukcji, zajętej głównie przez apartamenty. Na 49. piętrze znajduje się najwyższy położony w Polsce punkt widokowy na budowlę. Sky Tower powstał na miejscu 25-metrowego wieżowca Poltegor z 1982 r. Między Sky Tower a hotelem Wrocław, na niezabudowanym placu będącym pozostałością po zniszczeniach 1945 r. powstaje tzw. Centrum Południowe. Naprzeciwko stoją charakterystyczne galeriowce z lat 70. i 80. XX w.

Sky Tower

8. ESTAKADA KOLEJOWA

Największy w Polsce obiekt tego typu powstał w latach 1896–1901 w ramach projektu podniesienia torów kolejowych na nasyp, co umożliwiło swobodny ruch uliczny na przecinających się skrzyżowaniach. Estakada ma 620 m długości, górą biegną trzy tory, którymi prowadzony jest ruch w kierunku Poznania, Głogowa, Legnicy, Wałbrzyska i Oleśnicy. Ceglana konstrukcja estakady posiada 67 sklepionych przęseł, zajętych w większości przez sklepy i puby (popularny pasaż pod tzw. nasypem). Całość obejmuje także kilka wiaduktów nad ulicami, wspartych charakterystycznymi żelwnymi kolumnami.

Estakada kolejowa

9. TEATR CAPITOL

Dawne kino zbudowane w stylu ekspresjonistycznym w latach 1928–1929 i częściowo zniszczone w 1945 r. Kompleks budynków obejmował salę widowiskową na 1200 miejsc, hotel oraz część administracyjną. Po wojnie działało tu kino Śląsk, a od 1964 r. także Operetka Wrocławska, która w 2004 r. zmieniła nazwę na Teatr Muzyczny Capitol. Teatr wystawia spektakle, musicala broadwayowskie i przedstawienia rozrywkowe, na które często długo przed premierą brakuje już biletów. Flagową imprezą Capitolu jest doroczny Przegląd Piosenki Aktorskiej. W latach 2011–2013 siedziba teatru uległa gruntownej przebudowie, po której jej powierzchnia powiększyła się czterokrotnie, powstał nowy budynek, odrestaurowano także modernistyczne wnętrza.

Pomnik Anonimowego Przechodnia

10. POMNIK ANONIMOWEGO PRZECHODNIA

Intrygująca rzeźba stoi na skrzyżowaniu ul. marsz. J. Piłsudskiego i Świdnickiej, składa się z 14 postaci zanurzających się w chodniku po jednej stronie jezdni i wychodzących z niego po drugiej. Pomnik odsłonięto w 2005 r., jego pierwowzorem była instalacja „Przejsię” Jerzego Kaliny z 1977 r.

11. PLAC TADEUSZA KOŚCIUSZKI

Plac został wytyczony na rozkaz Hieronima Bonapartego w 1807 r. wg projektu inż. Bleina i nawiązywał do tradycji francuskich placów miejskich. Na Srodku postawiono pomnik gen. Friedricha Bogislava von Tauentziena, obrońcy Wrocławia przed Austriakami w 1760 r. W 1945 r. większość reprezentacyjnej zabudowy placu została zniszczona, ocalały jedynie klasycyzujący hotel Savoy z 1911 r. i monumentalny budynek dawnego Banku Dreźnieńskiego z lat 1912–1913 (obecnie BZ WBK). W latach 1954–56 zabudowę placu uzupełniono gmachami w stylu socrealistycznym (tzw. Kościuszkowska Dzielnica Mieszkaniowa), połączonymi z arkadami wzdłuż ul. Świdnickiej. Obecnie na placu znajduje się skwer im. Solidarności Walczącej z okolicznościowym pomnikiem.

Plac T. Kościuszki – DH Renoma

12. DOM HANDLOWY RENOMA

Modernistyczny dom handlowy rodziny Wertheim zbudowany w 1930 r. wg projektu Hermanna Dernburga. W wyniku nazistowskich prześladowań Żydów w 1937 r. obiekt został przejęty przez spółkę AWAG (Allgemeine Warenhaus Gesellschaft). W 1948 r. otwarto go ponownie jako największy w Polsce Powszechny Dom Towarowy „Renoma” (PDT). Sukcesywnie oddawano do użytku kolejne kondygnacje, aż do 6. piętra w 1985 r. W latach 2005–2009 obiekt uległ renowacji i rozbudowie o kolejne skrzydło. Renoma posiada charakterystyczną ceramiczno-szkłaną elewację o zaokrąglonych kształtach, ozdobioną 100 rzeźbami głów w stylu art deco („Ludzie ze wszystkich stron świata” autorstwa U. Nitschkego).

Dom Handlowy Renoma

13. KOŚCIÓŁ BOŻEGO CIAŁA

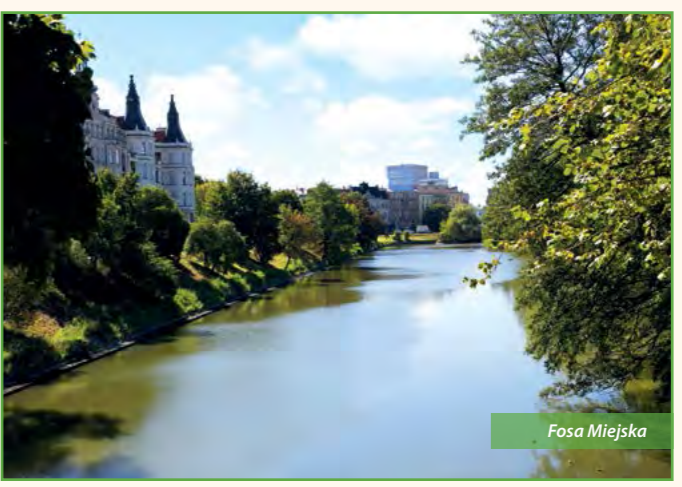
Kościół Joannitów wzmiankowany w 1320 r., obecna gotycka budowla pochodzi w większości z 1. połowy XV w. Kościół stanowił element fortyfikacji miejskich przy Bramie Świdnickiej, co prowadziło do wielokrotnych zniszczeń podczas działań wojennych, kilka razy służył też za magazyn i szpital wojenny. W 1826 r. obiekt przejęło państwo, w latach 1875–1920 służył starokatolikom. Zniszczony w czasie wojny w 75% kościół odbudowano w latach 1955–1970. Co ciekawe, nie posiada on wieży, co ma związek z ideologią Joannitów, propagujących skromność i ubóstwo.

14. FOSA MIEJSKA

Pozostałość systemu fortyfikacji miejskich, zbudowanych w XIII w. Składał się on z dwóch pierścieni: wewnętrznego wzdłuż obecnej ul. Kazimierza Wielkiego i zewnętrznego, którego śladem biegnie Fosa Miejska. Fortyfikacje zostały w większości rozebrane na rozkaz Francuzów w latach 1807–1810, ocalały jedynie ich fragmenty – Wzgórze Partyzantów i Polskie. Wzdłuż fosy urządzono pas zieleni – Promenadę Staromiejską. Przy niej znajduje się budynek wielkiej sali koncertowej – Narodowego Forum Muzyki, którego budowa dobiega końca. W miejscu przecięcia fosy przez ul. Świdnicką w 2007 r. postawiono pomnik Bolesława Chrobrego na koniu.

Kościół Bożego Ciała

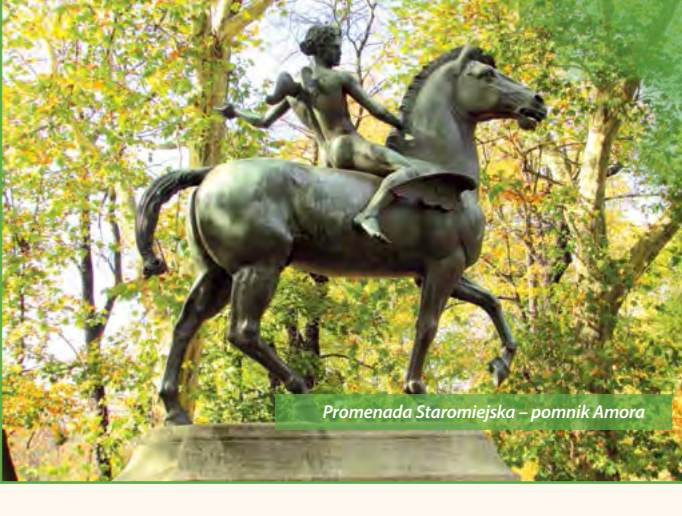
Fosa Miejska

15. PARK MIKOŁAJA KOPERNIKA (OGRÓD STAROMIEJSKI)

Ulokowany wzdłuż Fosi Miejskiej park, powstał w końcu XIX w. na miejscu XVI-wiecznej strzelnicy Bractwa Kurkowego. Po wojnie otwarto go w 1967 r., a w latach 2009–2010 przeprowadzono renowację, przywracając pierwotny wygląd. Ogrodzony teren parku mieści scenę letnią teatru i karuzelę, obowiązuje tu zakaz wprowadzania psów. W parku rosną 2 pomnikiwole młorzęby dwuklapowe i wiazowice zachodni. Obok, w neobarokowym budynku dawnej siedziby Stowarzyszenia Kupców Chrześcijańskich z lat 1889–1891 znajduje się Wrocławski Teatr Lalek.

16. POMNIKI NAD FOSĄ MIEJSKĄ

Przy Promenadzie Staromiejskiej stoi odłany z brązu pomnik Amora na Pegazie z 1913–1914 r. autorstwa Theodora von Goseana. Rzeźba przedstawia Amora posiadającego Pegaza, co ma symbolizować związek miłości i poezji. Na placu przy ul. P. Skargi w 1974 r. powstał pomnik Mikołaja Kopernika autorstwa prof. Leona Podsiady. Za nim znajduje się pałac z lat 1872–1874 należący do żydowskiej rodziny bankierskiej Leipzigerów, od 1878 r. siedziba Urzędu Powiatowego, a obecnie przedsiębiorstwa geologicznego Proxima.

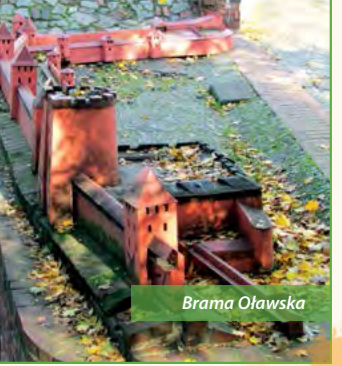
Promenada Staromiejska – pomnik Amora

17. WZGÓRZE PARTYZANTÓW

W miejscu tym znajdował się Bastion Sakwowy będący elementem fortyfikacji miejskich, rozebranych w 1807 r., kiedy bastion przekształcono na wzgórze widokowe. W latach 1866–1867 na jego miejscu wzniesiono kompleks składający się z nawiązującego do włoskiego renesansu belwederu z wieżą widokową. Fundatorem całości był właściciel cukrowni w Klecinie Adolph Liebich. W latach 1943–1945 w kazamatach urządzono siedzibę niemieckiego sztabu wojskowego, podczas obłężenia Festung Breslau wieżę widokową wysadzono w powietrze. W 1948 r. miejsce to zyskało miano Wzgórz Partyzantów, a w dawnej kuchni urządzono małe planetarium. Obecnie obiekt pełni funkcję rozrywkową. W pobliżu nad fosą rosną okazałe pomnikowy platan o obwodzie 672 cm.

18. BRAMA OŁAWSKA

Wzmiankowana w 1299 r. i rozbudowywana od XV do XVIII w. brama znajdowała się przy historycznym trakcie wiodącym w kierunku Krakowa. Została zburzona na rozkaz Francuzów w 1807 r. W czasie budowy trasy W-Z w latach 1975–1977 jej relikty zostały wyeksponowane w nowym przejściu podziemnym, obok ustawiono makiętę bramy z kompleksem pobliskich fortyfikacji. Kawałek dalej, za Galerią Dominikańską przy al. J. Słowackiego zachowały się fragmenty bastei z XV–XVI w.

Brama Oławska

19. MUZEUM POCZTY I TELEKOMUNIKACJI

Muzeum mieści się w dawnym Urzędzie Czeków Pocztowych, zbudowanym na miejscu cmentarza wojskowego w latach 1926–1929, wg projektu Lothara Neumanna, w stylu północnoniemieckiego ekspresjonizmu ceglano. Na elewacji znajdują się płaskorzeźby ze scenami z życia mieszczan, studentów i robotników oraz kartusze pokazujące rozwój poczty od 1590 do 1928 r. Budynek był pierwszym wieżowcem we Wrocławiu. Muzeum powstało w 1956 r. i posiada 70 tys. eksponatów oraz 6 wystaw stałych: historia poczty polskiej, szyldy i skrzynki pocztowe, polskie znaczki pocztowe, konne pojazdy pocztowe, telegraf i telefon, radio i telewizja.

20. PARK JULIUSZA SŁOWACKIEGO

Park o powierzchni 5,74 ha położony w miejscu zasypanego odcinka fosy, która łączyła się tu z Oławą i Odry. Kończy się tu Promenada Staromiejska. W centrum parku stoi pomnik Juliusza Słowackiego, którego historia sięga 1909 r. Wtedy to Wacław Szymanowski stworzył rzeźbę, która miała stać w rodzinnym mieście Słowackiego – Krzemieńcu. Stała się ona podstawą do stworzenia obecnego pomnika, który ustawiono tu w 1984 r. W pobliżu stoi pomnik Ofiar Zbrodni Katyńskiej z 2000 r., przedstawiający Anioła Śmierci pochylającego się nad Matką-Ojczyznę trzymającą w ramionach zamordowanego jeńca. W pobliżu Muzeum Narodowego stoją rzeźby Cztery Cnoty, pochodzące z Parku Szczytnickiego, i rzeźba Oczekiwanie z 1979 r., na której można nawet usiąść. Obok rośnie grupa 10 pomnikowych platanów klonolistnych, a w zachodniej części parku – młotobój dwukłapowy. W pobliżu parku znajduje się Panorama Racławicka i Muzeum Architektury w dawnym klasztorze Bernardynów.

21. MUZEUM NARODOWE

Muzeum mieści się w gmachu dawnej Rejencji Śląskiej, zbudowanym w latach 1883–1886 w stylu neorenesansu niderlandzkiego wg projektu Karla Friedricha Endella. Malowniczy budynek obrotowy jest bluszczem, przed wejściem stoją posagi Michała Anioła i Albrechta Dürera z lat 1881–1882 autorstwa Roberta Härtla. Placówkę otwarto w 1948 r. jako Muzeum Państwowe, a później Śląskie. Zbiory muzealne obejmują głównie malarstwo i rzeźbę, ze szczególnym uwzględnieniem dzieł pochodzących ze Śląska. Najcenniejszymi eksponatami są gotyckie dzieła sakralne z XIV–XVI w., przeniesione tu ze śląskich kościołów.

22. URZĄD WOJEWÓDZKI

Monumentalny gmach wzniesiony wzdłuż Odry w latach 1939–1945 dla potrzeb administracji rządowej, od lat 50. XX w. stanowi siedzibę władz wojewódzkich. Budynek posiada trzy dziedzińce, nad wejściem umieszczono alegorie Górnictwa, Rolnictwa i Włókiennictwa. Forma budowli nawiązuje do uproszczonego neoklasycyzmu i stanowi jeden z nielicznych przykładów monumentalnej architektury III Rzeczy we Wrocławiu.

23. MOST GRUNWALDZKI

Największy i najbardziej znany wrocławski most powstał w latach 1908–1910 wg projektu miejskiego radcy budowlanego Richarda Plüddemanna. Uroczystość otwarcia zaszczyli swoją obecnością sam cesarz Wilhelm II. Pierwotnie nazwany Mostem Cesarskim, prowadził w kierunku nowych osiedli na tzw. Wielkiej Wyspie. Most ma konstrukcję wiszącą, wspartą na murywanych pylonach o wysokości ok. 20 m. Całkowita długość mostu wynosi 112 m, mieści on jezdnię i torowisko tramwajowe. Z chodników rozpościera się widok na Ostrów Tumski i Wyspę Piasek z jednej oraz ujście Oławy do Odry z wieżą ciśniową Na Grobli z drugiej strony.

24. RONDO RONALDA REAGANA

Skrzyżowanie pięciu ulic, znajdujące się pośrodku placu Grunwaldzkiego, nosiło niegdyś nazwę Gwiazdy Szczytnickiej. W latach 2006–2008 uległo ono gruntownej przebudowie na rondo w kształcie elipsy, które nazwano imieniem Ronalda Reagana. Pośrodku placu urządzono zadaszone zintegrowane przystanki komunikacji miejskiej, połączone przejściami podziemnymi z pobliskimi centrum handlowym – Pasażem Grunwaldzkim.

Główna szosa wylotowa z centrum Wrocławia w kierunku północno-wschodnim, łącząca Stare Miasto z kompleksem uczelniano-akademickim. Ulica powstała na początku XX w. i prowadziła od mostu Grunwaldzkiego do Szczytnickiego przez skrzyżowanie zwane Szczytnicką Gwiazdą (obecnie rondo R. Reagana). Nieco myląca nazwa plac Grunwaldzki wiąże się z wydarzeniami z czasu obłężenia Festung Breslau w 1945 r., kiedy Gauleiter Karl Hanke zdecydował o zbudowaniu wzdłuż osi ulicy lotniska wojskowego i wyburzeniu całej okolicznej zabudowy. Podobno z lotniska tego wystartowały tylko dwa samoloty, w tym jeden z samym inicjatorem budowy. Po wojnie obszerna pusta przestrzeń wokół ulicy nazwano placem Grunwaldzkim. W latach 1967–1975 na północ od ulicy powstały bloki wg ciekawego projektu Jadwigi Grabowskiej-Hawrylak, zwane potocznie Manhattanem. W latach 2006–2008 plac Grunwaldzki gruntownie przebudowano.

Pierwszy most powstał w tym miejscu w 1544 r., obecny zbudowano pod koniec XIX w. w ramach prac związanych z poszerzeniem koryta Starej Odry. Most łączył park Szczytnicki oraz osiedla: Zacisze, Zalesie i Sepolno z centrum, w latach 1933–1934 uległ poszerzeniu. Obecny kształt mostu pochodzi z czasu przebudowy w latach 2006–2008.

25. PLAC GRUNWALDZKI – POLITECHNIKA WROCŁAWSKA

Uczelnia została utworzona w 1910 r. jako Królewska Wyższa Szkoła Techniczna, od 1945 r. funkcjonuje pod obecną nazwą. Kompleks budynków Politechniki ciągnie się pomiędzy placem Grunwaldzkim a wybrzeżem S. Wyspiańskiego. Przy samym placu w latach 1950–1955 powstały dwa bliźniacze budynki Instytutu Geotechniki i Hydrotechniki oraz Podstaw Elektrotechniki i Elektrotechnologii. Monumentalne i oszczędne w wyrazie budynki stanowią szczytowe osiągnięcie architektury socrealistycznej we Wrocławiu. Między budynkami stoi pomnik pomordowanych przez Niemców w 1941 r. profesorów lwowskich.

26. PLAC GRUNWALDZKI – KOMPLEX UCZELNIANO-AKADEMICKI

Wschodnia część placu Grunwaldzkiego zajęta jest przez rozległy kompleks uczelni i akademików, które powstały na miejscu zniszczonej w 1945 r. zabudowy. Po północnej stronie jezdni znajdują się m.in.: akademik Dwudziestolatka z lat 1968–1970 i powstały w tym samym czasie Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji Uniwersytetu Przyrodniczego, nowoczesne Centrum Naukowo-Dydaktyczne Uniwersytetu Przyrodniczego z 2006 r. oraz DS Słowianka i Parawanowiec z lat 1965–1967. Po drugiej stronie ulicy stoją: budynek biurowo-usługowy Grunwaldzki Center z lat 2007–2009 i Kliniki Weterynarii Uniwersytetu Przyrodniczego z lat 1957–1980, obok nich oryginalny pomnik ku czci zwierząt doświadczalnych. Dominantą całej ulicy są wysokie domy studenckie Kredka i Ołówek z lat 1982–1991, których nazwa jest adekwatna do kształtu budynków.

Jeden z największych parków we Wrocławiu o powierzchni około 100 ha, nazwę wziął od dawnej wsi Szczytniki, na której terenie jest położony. Park został założony przez komendanta garnizonu w Wrocławiu, Fryderyka Ludwika Hohenlohe-Ingelfingen w 1783 r., później wielokrotnie przebudowywany. Obszar parku dzieli się na dwie części przecięte ulicą A. Mickiewicza. W północnej części znajduje się wiele pomnikowych drzew (liczne dęby) i staw, będący pozostałością po starorzeczcu Odry. W części południowej w latach 1909–1912 z inicjatywy hrabiego Fritza von Hochberga założono unikatowy Ogród Japoński, odtworzony w 1994 r. W pobliżu znajduje się drewniany kościół św. Jana Nepomucena z XVI/XVII w., przeniesiony ze Starego Koźła, przy którym stoi średniowieczny krzyż pojednania.

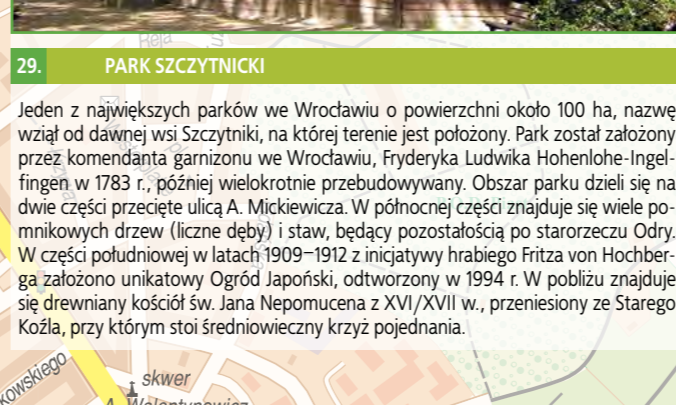

27. PLAC GRUNWALDZKI – KOMPLEX UCZELNIANO-AKADEMICKI

Dawny pałacyk myśliwski założyciela parku Szczytnickiego, księcia Fryderyka Ludwika Hohenlohe-Ingelfingen, wzniesiony w stylu klasycystycznym w 1783 r. W latach 1945–1951 został zaadaptowany na potrzeby kultu religijnego.

Powstały w latach 1912–1917 w celu usprawnienia transportu towarów (głównie górnośląskiego węgla) drogą wodną. Składają się z dwóch równoległych kanałów: Żeglugowy, którym odbywa się transport drogą wodną. I Powodziowy, powstałego jako rezerwa na wypadek powodzi. Zaczynają się na jazie i śluźce Bartoszewice, biegną pod mostami Chrobrego i Jagiellońskimi, przed mostami Warszawskimi uchodzą do Starej Odry.

28. MOST SZCZYTNICKI

Powstały w latach 1912–1917 w celu usprawnienia transportu towarów (głównie górnośląskiego węgla) drogą wodną. Składają się z dwóch równoległych kanałów: Żeglugowy, którym odbywa się transport drogą wodną. I Powodziowy, powstałego jako rezerwa na wypadek powodzi. Zaczynają się na jazie i śluźce Bartoszewice, biegną pod mostami Chrobrego i Jagiellońskimi, przed mostami Warszawskimi uchodzą do Starej Odry.

29. PARK SZCZYTNICKI

Powstały w latach 1912–1917 w celu usprawnienia transportu towarów (głównie górnośląskiego węgla) drogą wodną. Składają się z dwóch równoległych kanałów: Żeglugowy, którym odbywa się transport drogą wodną. I Powodziowy, powstałego jako rezerwa na wypadek powodzi. Zaczynają się na jazie i śluźce Bartoszewice, biegną pod mostami Chrobrego i Jagiellońskimi, przed mostami Warszawskimi uchodzą do Starej Odry.

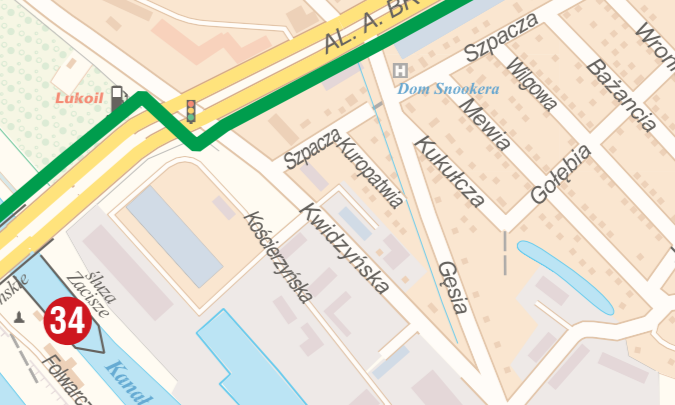
30. KOŚCIÓŁ MB CZĘSTOCHOWSKIEJ

Dawny pałacyk myśliwski założyciela parku Szczytnickiego, księcia Fryderyka Ludwika Hohenlohe-Ingelfingen, wzniesiony w stylu klasycystycznym w 1783 r. W latach 1945–1951 został zaadaptowany na potrzeby kultu religijnego.

31. OGRÓD ROŚLIN LECZNICZYCH UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO

Znajduje się na miejscu założenia parkowo-ogrodowego botanika doktora P. Rüstera i w obecnej formie powstał z inicjatywy prof. Józefa Madalskiego w 1946 r. Na powierzchni 2,66 ha rośnie tu około 1150 gatunków roślin, w tym 5 okazów uznanych za pomniki przyrody (lipa srebrzysta, wąż szypułkowy, wiązowiec zachodni, topola czarna i grzechotnik japoński). W ogrodzie prowadzi się badania naukowe, stanowi także ośrodek dydaktyczny dla studentów.

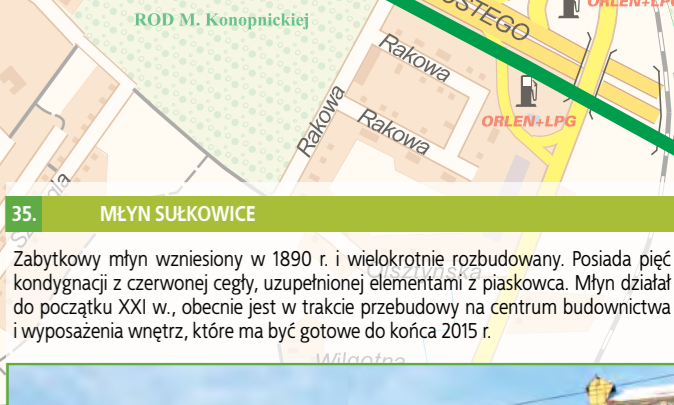
32. KANAŁY ODRY

Powstały w latach 1912–1917 w celu usprawnienia transportu towarów (głównie górnośląskiego węgla) drogą wodną. Składają się z dwóch równoległych kanałów: Żeglugowy, którym odbywa się transport drogą wodną. I Powodziowy, powstałego jako rezerwa na wypadek powodzi. Zaczynają się na jazie i śluźce Bartoszewice, biegną pod mostami Chrobrego i Jagiellońskimi, przed mostami Warszawskimi uchodzą do Starej Odry.

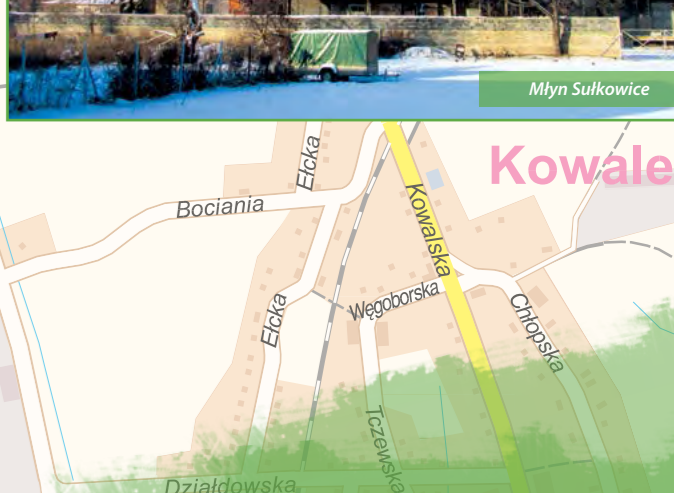
33. MOSTY JAGIELLOŃSKIE

Położone są między al. J. Kochanowskiego i A. Brücknera, na głównej szosie wylotowej z miasta w kierunku północno-wschodnim, łączą osiedla Zacisze i Zalesie z Mirowcem. Składają się z dwóch kompleksów podwójnych mostów (jeden nad kanałem Powodziowym i jeden nad kanałem Żeglugowym). Starsze mosty wybudowano w latach 1916–1917 podczas budowy kanałów, co ciekawe, południowy most zaprojektowany został przez inż. Christiana Nakonza, co po 1945 r. zostało spolszczone jako „most Na Końcu”. W 1984 r. oddano bliźniaczko podobne do poprzednich mosty zachodnie.

34. ŚLUZA ZACISZE

Znajduje się na kanale Żeglugowym przed mostami Jagiellońskimi, została wybudowana w 1917 r. w ramach budowy tzw. Wrocławskiego Szlaku Głównego na kanałach Odry. Śluza ma 187 m długości i 9,6 m szerokości. Obok, na kanale Powodziowym znajduje się jaz Zacisze, sterujący poziomem wody dla kąpieliska Morskie Oko.

35. MŁYN SUŁKOWICE

Zabytkowy młyn wzniesiony w 1890 r. i wielokrotnie rozbudowany. Posiada pięć kondygnacji z czerwonej cegły, uzupełnionej elementami z piaskowca. Młyn działał do początku XXI w., obecnie jest w trakcie przebudowy na centrum budownictwa i wyposażenia wnętrz, które ma być gotowe do końca 2015 r.

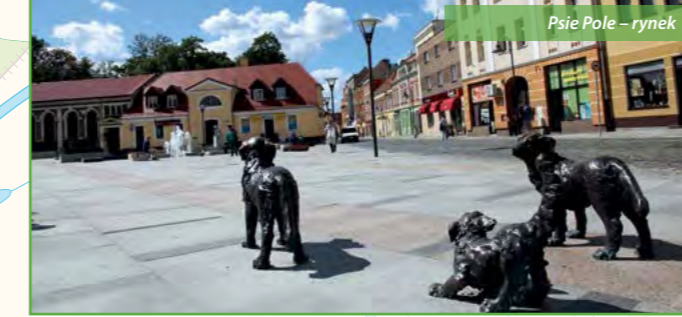
- Legenda** skala 1: 10 000
- 0 100 200 300 400 m
- 8 Szlak R9
 - 8 wybrane atrakcje w pobliżu Szlaku R9
 - 8 autostrady
 - 8 ulice główne przelotowe
 - 8 ulice główne
 - 8 ulice pozostałe
 - 8 drogi gruntowe; ścieżki
 - 8 deptaki
 - 8 ulice w budowie lub projektowane
 - 8 linie kolejowe i stacje
 - 8 linie kolejowe nieczynne
 - 8 kościoły; kościoły zabytkowe
 - 8 pomniki; teatry; kina
 - 8 stacje paliw: całodobowe; pozostałe
 - 8 sygnalizacja świetlna; wieże
 - 8 hotele; hostele
 - 8 schroniska PTSM; restauracje
 - 8 policja; poczty; muzea
 - 8 informacja turystyczna; szpitale
 - 8 baseny kąpielowe; korty tenisowe
 - 8 stadiony; boiska
 - 8 zabudowa
 - 8 zabudowa i tereny przemysłowe
 - 8 obiekty handlowe
 - 8 cmentarze
 - 8 sady, ogródki działkowe
 - 8 lasy, parki

Psie Pole – kościół śś. Jakuba i Krzysztofa

36. PSIE POLE – KOŚCIÓŁ ŚŚ. JAKUBA I KRZYSZTOFA

Wzmiankowany w 1206 r. w dokumencie księcia Henryka Brodatego. Zniszczony w czasie wojen husyckich i wkrótce potem odbudowany. W 1892 r. zawałiło się XV-wieczne prezbiterium, kościół wtedy odbudowano i powiększono w kierunku wschodnim. W 1945 r. świątynia została wysadzona w powietrze przez hitlerowców, w latach 1958–1959 odbudowano ją w stylu zbliżonym do pierwotnego gotyku. We wnętrzu znajdują się XV-wieczne: figura Matki Bożej z Dzieciątkiem, kamienne sakramentarium i chrzcielnica.

Psie Pole – rynek

37. PSIE POLE – RYNEK

Psie Pole to dzielnica Wrocławia, położona nad Widawą, w północno-wschodniej części miasta. Nazwa osady wg Wincentego Kadłubka pochodzi od bitwy, która rozegrała się tu w 1109 r. pomiędzy wojskami króla niemieckiego Henryka V a oddziałami Bolesława Krzywoustego. Wieś lokowana została w 1252 r., w XIV/XV w. Psie Pole zostało miastem. W latach 1592–1810 miasto było własnością wrocławskiego klasztoru św. Wincentego. W 1806 r. kwatere w Psim Polu miał brat cesarza Napoleona – Hieronim Bonaparte. W 1928 r. miasto zostało włączone w granice Wrocławia. W 2013 r. zakończona została rewitalizacja centrum dzielnicy z ośrodkiem na dawnym rynku. Ulica Bolesława Krzywoustego została na długim odcinku wyłączona z ruchu (poza komunikacją miejską), na rynku powstała fontanna i elementy małej architektury – figury dzieci i legendarnych psów, od których miejscowość miała wziąć swoją nazwę. Wyremontowano także XIX-wieczne kamienice wzdłuż ulicy.

Browar Zakrzów

38. BROWAR ZAKRZÓW

Browar wzmiankowany już w 1747 r. jako część miejscowego majątku ziemskiego, został rozbudowany po 1864 r. przez dzierżawcę Maxa Fulde. Po wojnie wznowił działalność w latach 70. XX w., by zakończyć produkcję w 2002 r. Obecne budynki browaru powstały prawdopodobnie w 2. połowie XIX i na początku XX w. Zespół obejmuje dawną maszynownię i willę zarządu z czerwonej cegły.

Kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa

39. PAWŁOWICE – KOŚCIÓŁ NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA

Skromny, modernistyczny kościół wzniesiony przez ewangelików w 1920 r., od 1968 r. ma status kościoła parafialnego. Przed wejściem stoją dwie kolumny toskańskie z lat 30. XX w., na których w latach 80. postawiono figury św. Piotra i Pawła.

40. PAWŁOWICE – PAŁAC

Tutejszy majątek ziemski do sekularyzacji w 1810 r. należał do klasztoru św. Wincentego we Wrocławiu. W 1886 r. majątek kupił wydawca i właściciel papierni na Zakrzowie, Heinrich von Korn, który zbudował tu w latach 1891–1895 pałac w stylu północnego neorenesansu. Obecnie mieści się tu Centrum Szkolenia Ustawicznego Uniwersytetu Przyrodniczego, centrum konferencyjne, hotel i restauracja. W skład kompleksu wchodzi także: oficyna, młyn, stajnia, wieża wodna oraz dom zarządcy, ogrodnika i leśniczego. Wokół znajduje się zadbane, duży park o powierzchni 7,2 ha ze stawem, kamiennym mostkiem i goriętą. W 2011 r. udośćniono do zwiedzania parkowe arboretum o powierzchni 78,5 ha z ponad 200 gatunkami drzew i krzewów oraz pomnikowym dębem o obwodzie ponad 7,6 m.

Pawłowice – pałac